

EU & Projekt
J.nr. 25-223300-000019
Ref. ANNGRU
Den 12. marts 2026

Høringsnotat vedr. ekstern høring af bekendtgørelse og vejledning om tilskud til vådområder og lavbundsprojekter Eksterne parter		
	Bemærkningerⁱ	Opfølgning
1.	Klimabevægelsen	
1.1.	Generelle bemærkninger: Klimabevægelsen i Danmark kvitterer for muligheden for at afgive høringssvar og anerkender de gennemførte forenklinger af ordningen. Det vurderes som positivt, at Naturstyrelsen kan søge om tilskud til fosforvådområdeprojekter, og at der ikke indføres rydningspligt. Klimabevægelsen støtter muligheden for etablering af vedvarende energi på udtagne arealer og fremhæver, at en klar køreplan og slutdato skaber tydelighed og letter opfølgningen. Det findes fornuftigt, at ansøgere skal opfylde mindst ét kriterium om placering i områder med særligt højt kvælstofindsatsbehov m.v. Bevægelsen peger på, at modstand mod udtagning af intensivt dyrket landbrugsjord kan mindskes gennem klare planer og konkrete forslag til alternativ arealanvendelse. Samlet set ses de foreslåede ændringer positivt, og der opfordres til fortsat at gøre ordningen enkel, gennemsigtig og attraktiv.	Bemærkningerne giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningerne og vil fortsat arbejde på at gøre ordningen enkel, gennemsigtig og attraktiv for aktørerne.
2.	Bæredygtigt Landbrug	
2.1.	Sagsbehandlingstid: Bæredygtigt Landbrug anfører, at etablering af våd- og lavbundsområder er et centralt element i landbrugets miljøregulering, men at langsom myndighedsbehandling hidtil har hæmmet gennemførelsen af projekter og haft økonomiske konsekvenser for lodsejerne. Der efterlyses derfor en hurtigere og mere effektiv sagsbehandling.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV kvitterer for bemærkningen om sagsbehandlingstid og bemærker, at et hovedformål med bekendtgørelsen netop er at skabe en enklere og mere sammenhængende ordning, der muliggør kortere gennemførelsestid. Samtidig skal sagsbehandlingen fortsat ske inden for de gældende forvaltningsretlige og EU-retlige rammer.

2.2.	EU-godkendelser: Det understreges endvidere, at tilskudsreglerne bør være forhåndsgodkendt af EU, så ansøgere ikke risikerer tilbagebetalingskrav eller reetablering.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at ordningen administreres inden for rammerne af Danmarks godkendte CAP-strategiske plan og de tilhørende EU-forordninger. For de dele af bekendtgørelsen, der finansieres af nationale midler, foreligger der endvidere den fornødne statsstøttegodkendelse. Tilskud ydes således på et afklaret EU-retligt grundlag.
2.3.	Store virksomheder: Endelig foreslås det, at definitionen af “store virksomheder” præciseres direkte i bekendtgørelsen med angivelse af grænser for ansatte, omsætning og balancesum for at undgå fortolkningsusikkerhed.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at afgrænsningen af “store virksomheder” følger EU’s definition af små og mellemstore virksomheder (SMV’er), herunder de gældende tærskler for antal ansatte, omsætning og balancesum. Disse kriterier er allerede beskrevet i vejledningen til bekendtgørelsen. SGAV vurderer derfor, at der er tilstrækkelig klarhed om afgrænsningen. En dynamisk henvisning i vejledningen sikrer samtidig, at ordningen automatisk følger eventuelle fremtidige ændringer i EU-reglerne uden behov for bekendtgørelsesændring.
3.	Odense Kommune	
3.1.	Til bekendtgørelsens §§ 6-8: Odense Kommune bemærker, at det ikke fremgår af bekendtgørelsen, hvornår og hvor ofte der sker opgørelse af status for ansøgningsårets bevillingsmidler. Bekendtgørelsen læses således, at der kun én gang årligt – og kun hvis der er overskydende midler – vil blive meddelt tilsagn til VLP-forundersøgelser i deloplande uden særligt højt kvælstofindsatsbehov. Dette vurderes at være problematisk for fremdriften og for lodsejeropbakningen i disse områder. Kommunen peger på, at én årlig tilsagnsrunde kan medføre forlænget vente- og sagsbehandlingstid for VLP-forundersøgelser, hvilket kan svække lodsejeropbakningen. Det forventes desuden, at en overvægt af ansøgninger vil blive indsendt op til en eventuel årlig opsamlingsrunde. Dette kan føre til øget sagsbehandlingstid, idet erfaringer fra 2024-2025-	Bemærkningen giver anledning til ændringer i bekendtgørelsen og i vejledningen: Bemærkningen giver anledning til ændring af bekendtgørelsen. Bestemmelserne i §§ 6-8 vil blive ændret således, at der kan meddeles tilsagn om tilskud til et VLP-forundersøgelsesprojekt, hvis projektet er beliggende i et delopland med et kvælstofindsatsbehov eller har 50 pct overlap med tørvekortet. Dermed bliver der ikke sondret mellem beliggenhed i deloplande ud fra størrelsen af kvælstofindsatsbehovet. Tilsagn vil fortsat blive meddelt efter først-til-mølle-princippet og indtil årets ansøgningspulje er opbrugt.

	modellen viser, at SGAV ikke er dimensioneret til at håndtere store mængder samtidige ansøgninger. Herudover anføres, at rådgivere kan blive mødt af mange samtidige udbud, hvilket kan gøre det vanskeligt at finde rådgivere og medføre stigende priser. Samtidig kan kapacitetsbegrænsninger betyde, at tekniske forundersøgelser ikke kan igangsættes og gennemføres i samme år, som tilsagn meddeles. Endelig fremhæver kommunen, at lodsejere risikerer at være i en forlænget venteposition, idet skitseprojekter allerede er udarbejdet og offentliggjort, mens afklaring på ansøgte projekter potentielt kun kan ske én gang årligt.	Fjernelse af kravene, der sonderer mellem størrelsen af kvælstofindsatsbehovet, og tilsagn efter først-til-mølle-princippet medfører samlet set, at ansøgninger kan indsendes og sagsbehandles jævnt hen over året. Vejledningen vil blive ændret i overensstemmelse hermed.
3.2.	Til bekendtgørelsen § 32, stk. 3, nr. 3: Odense Kommune efterlyser en udbygget og mere præcis definition af begrebet ”må ikke omlægges” i bekendtgørelsen. Kommunen ønsker, at alle eller flest muligt tænkelige former for omlægning bliver nærmere defineret.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen, men giver anledning til præcisering i vejledningen: Det bemærkes, at formuleringen ”må ikke omlægges” er fastsat som en generel bestemmelse for at sikre, at alle dispositioner, der ændrer arealets anvendelse eller tilstand i strid med projektets formål og de tinglyste forpligtelser, er omfattet. En udtømmende opregning i bekendtgørelsen vurderes ikke hensigtsmæssig, da der er risiko for, at ikke-nævnte dispositioner dermed falder uden for bestemmelsen. SGAV vil i vejledningen suppleres med en nærmere beskrivelse og eksempler på typiske former for omlægning, som vil være omfattet af forbuddet.
3.3.	Til vejledningen: Supplerende kulstofprøver: Odense Kommune anfører, at der generelt mangler vejledning om supplerende kulstofprøver. Det efterspørges nærmere beskrivelse af, hvordan prøvepunkter udvælges, herunder hvor mange prøver der skal udtages pr. hektar og efter hvilke kriterier. Kommunen henviser til notatet ”Bestemmelse af drivhusgasemissionen fra lavbundslande”. Det påpeges, at materialet ikke beskriver, hvor mange jordprøver pr. ha der skal udtages i øvrige situationer, og at rådgivere efterspørger en fastsættelse af et konkret antal prøver. Kommunen bemærker, at der aktuelt ikke foreligger tilgængeligt materiale, som beskriver, hvordan antallet af supplerende kulstofprøver skal udvælges eller estimeres korrekt, og	Bemærkningen giver anledning til ændring af vejledningen: Det er korrekt, at det ikke fremgår af vejledningen, men information kan findes her: https://mst.dk/nyheder/2024/maj/nyt-nationalt-kort-over-kulstofrige-lavbundslande-kulstof2022 Vejledningen vil blive suppleret på dette punkt og linket vil komme til at fremgå af hjemmesiden under tilskudsguiden for vådområder og lavbundsprojekter.

	foreslår, at vejledningen suppleres med en nærmere beskrivelse heraf.	
4.	Viborg Kommune	
4.1.	Til vejledningen: Afsnit 2.4 side 9 – Finansiering af projekterne – spørgsmål til procenter ved etablering: Kommunen påpeger mulig fejl i angivelsen af EU-finansieringsprocenter ved etablering. Ifølge vejledningen finansieres VKP-kvælstofvådområder 100 % af EU, mens VKP-lavbundsprojekter finansieres 80 % af EU og 20 % nationalt. Dette stemmer ikke med tidligere ordning, hvor lavbund var 100 % EU-finansieret, og kvælstofvådområder var medfinansierede. Kommunen beder om afklaring og tydeliggørelse, hvis der er tale om en reel ændring.	Bemærkningen giver anledning til ændring i vejledningen: SGAV bemærker, at kommunen har ret i, at der er en fejl i vejledningens angivelse af EU-finansieringsprocenter ved etablering. Etablering af lavbundsprojekter er fortsat 100 % EU-finansieret, mens kvælstofvådområdeprojekter er samfinansierede med EU- og nationale midler. Der er ikke tale om en ændring i forhold til den tidligere ordning, men om en fejlagtig ombytning af procenterne i vejledningen. Vejledningen vil blive rettet, så finansieringen fremgår korrekt og tydeligt.
4.2.	Afsnit 3.3.3 – Særligt for kommuner og andre offentlige myndigheder Afsnittet opleves som uklart. Kommunen efterspørger præcisering af kravet om, at der skal indsendes erklæring for hver privat lodsejer om, at virksomheden/fonden ikke er udelukket fra tilsagn. Der ønskes svar på: – Hvorfor kommunen skal forholde sig til en privat virksomheds/fonds tilsagnsmulighed. – Hvad det konkret indebærer, at der skal indsendes erklæring for hver privat lodsejer. – I hvilke tilfælde kravet gælder. – Hvilken type erklæring der er tale om, og om der findes en skabelon. – Om kravet gælder både KLA- og VKP-/Spor-1-projekter.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i vejledningen: Kravet om indsendelse af erklæringer følger af statsstøttegrundlaget for den nationalt finansierede del af ordningen (forundersøgelser og etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter/spor 2). Når kommunen er projekt-ejer/ansøger, påhviler det derfor kommunen at sikre indsendelse af de fornødne erklæringer for alle lodsejere, som modtager støtte i projektet, hvilket er en betingelse for at opnå tilsagn. Dette skal ske seneste på tidspunktet for ansøgning om etablering (spor 2), hvor kommunen har overblik over de deltagende lodsejere. Skabelon til erklæringer kan findes på hjemmesiden under tilskudsguiden for vådområder og lavbundsprojekter.
4.3.	Afsnit 3.3.4 – Særligt for store virksomheder: Kommunen ønsker uddybet, hvorfor afsnittet er indført, og om der findes en officiel liste over store virksomheder. Hvis bestemmelsen opretholdes, ønskes en mere detaljeret praksisbeskrivelse. Der efterspørges en klar definition af, hvornår en kommune anses som en stor virksomhed, særligt i forhold til økonomisk omsætning og økonomisk aktivitet. Der stilles konkrete spørgsmål om: – Udlejning af arealer. – Landbrugsstøtte. – Tilskud til hegning.	Bemærkningen giver anledning til ændring i vejledningen: Afsnittet er indført som følge af statsstøttegrundlaget, hvor kommuner, der er støttemodtagere i projektet, ofte vil være at betegne som store virksomheder, og dermed omfattet af kravet om indsendelse af kontrafaktisk scenario i forbindelse med ansøgningen (forundersøgelser og etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter/spor 2). SGAV tilretter vejledningen på baggrund af bemærkningerne.

	– Forsyningsledninger og forsyningsvirksomhed. – Om vurderingen skal ske pr. projekt eller samlet for kommunen.	
4.4.	Afsnit 3.4 side 15 – Bevillingsmidler opgøres “[X gange om året]”: Der spørges, hvor mange gange årligt bevillingsmidlerne opgøres (1–4 gange).	Bemærkningen giver anledning til ændring i bekendtgørelsen og i vejledningen. SGAV bemærker, at bestemmelserne vedrørende dette ændres. Bevillingsmidlerne vil herefter ikke blive opgjort en til flere gange om året. Der vil alene blive givet tilsagn og tilskud efter først-til-mølle-princippet og indtil årets ansøgningspulje er opbrugt. Vejledningen vil blive opdateret i overensstemmelse hermed. Se i øvrigt styrelsens svar til pkt. 3.1
4.5.	Afsnit 3.5.1.6 side 23 – Fisk og smolt: Kommunen spørger, om der kan søges tilskud til alle relevante virkemidler, der understøtter målopfyldelse (fx plantning af rødde, skjulesten, dødt ved), og om dette også gælder i målsatte vandløb uden statsligt udpeget indsats.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændring i bekendtgørelsen eller vejledningen: Afsnittet henviser til, at der ved etablering af vådområder skal vurderes om og hvordan projektområdet evt. vil påvirke vandløbets fiskebestand, herunder smoltens vandring mod havet i forhold til vandløbets målsætning. I den forbindelse er der henvist til DTU Aqua der har lavet en række anbefalinger for, hvordan smoltdødelighed kan minimeres i forbindelse med etablering af vådområder. SGAV bemærker, at de nævnte tilskudsberettigede udgifter gælder for VKP-indsatsen om restaurering af ådale, ikke de øvrige indsatser under ordningen.
4.6.	Afsnit 4.4.3 side 38 – Tilladelser fra offentlige myndigheder - Udstykningslovens regler: Kommunen efterspørger den konkrete lovhjemmel i udstykningsloven for, at nødvendige tilladelser skal foreligge før jordfordelingskendelsen. Der henvises til praksis med kommunal erklæring/hensigtserklæring fra SGAV's jordfordelingsplanlægger, hvilket ikke fremgår tydeligt af vejledningen. Kommunen beder om præcisering af: – Om “afklaringer” er tilstrækkeligt frem for endelige afgørelser. – Om hensigtserklæring kan erstatte endelige afgørelser. – Om en sådan erklæring dækker forholdene i	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at høringen ikke vedrører udstykningslovens bestemmelser, og at kommentaren ikke giver anledning til ændring i bekendtgørelsen eller vejledningen. SGAV kan oplyse, at udstykningsloven hører under Geodatastyrelsens ressortområde, og at vurderingen af, hvilke tilladelser eller afklaringer der skal foreligge forud for en jordfordelingskendelse, beror på reglerne i udstykningsloven.

	udstykningskontrolskema (ERPO) og landinspektørerklæring ("hvid erklæring"), eller om kravet er mere vidtgående. Der ønskes desuden tydeligere beskrivelse af kravene i vejledningen samt eksempel eller skabelon på erklæring.	Det bemærkes endvidere, at det er Jordfordelingskommissionen, der påser overholdelsen af udstykningsloven §§ 18-20, jf. udstykningsloven § 24, 2. pkt.
4.7.	Afsnit 6.2.4 side 55 – Engangskompensation: Kommunen spørger, hvem der skal beregne kompensationens størrelse, og anfører, at det mest hensigtsmæssige er, at jordfordeleren foretager beregningen.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelse eller vejledning: SGAV kan for så vidt angår projekter under spor 1 bemærke, at det er projektejers ansvar at indgå en projektaftale med lodsejere, der ønsker at beholde deres projektjord og med et ønske om engangskompensation. I projektaftalen oplyses bl.a. om størrelsen på kompensationen. Der er udarbejdet et satskort, der kan understøtte denne vurdering, og SGAV vejleder også gerne i denne sammenhæng. Det er dog i sidste ende lodsejers eget ansvar at søge om tilskud til engangskompensation, som er en selvstændig arealstøtteordning i SGAV. Hvad angår projekter under spor 2, så er der tale om fastsatte kompensationssatser, som SGAV beregner på baggrund af projektarealernes karakter og størrelse.
4.8.	Side 46 - Særligt om lavskov: Afsnittet mangler nummerering og fremstår som indskudt. Kommunen spørger, om det skal ses i sammenhæng med afsnit 4.4.6 om tinglysning af servitut.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i vejledningen: Afsnittet skal ses i sammenhæng med vejledningens afsnit 4.4.6 om tinglysning og uddyber punkt 7 i listen over, hvad servituttens skal indeholde.
4.9.	Generelle fejl i henvisninger: Kommunen bemærker umiddelbare fejl i henvisninger til andre vejledninger og paragraffer og forventer sprogligt og teknisk kvalitetstjek før endelig udgivelse.	Bemærkningen giver anledning til præciseringer i vejledningen: SGAV bemærker, at der inden endelig offentliggørelse vil blive foretaget en gennemgående korrektur og et teknisk kvalitetstjek af vejledningen, herunder kontrol af henvisninger til andre vejledninger og paragraffer.
5.	Ringkøbing Skjern Kommune	
5.1.	Generelle bemærkninger: Ringkøbing-Skjern Kommune anfører, at Den Grønne Trepert indebærer ambitiøse mål om etablering af vådområder med reduktion af 13.780 ton	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen:

	kvælstof, udtagning af 140.000 ha kulstofholdig lavbundsjord, 20 % beskyttet natur og 250.000 ha ny skov inden for en kort tidshorisont. Kommunen vurderer, at bekendtgørelsen i sin nuværende form ikke i tilstrækkelig grad understøtter en effektiv projektgennemførelse, der kan bidrage bredt til disse målsætninger.	SGAV gør opmærksom på, at bekendtgørelsen alene regulerer etablering af vådområde- og lavbundsprojekter. Etablering af skov er f.eks. en selvstændig tilskudsordning. Bekendtgørelsen er således ikke tænkt som en tilskudsordning, der løfter alle initiativer i den politiske aftale. Tilskudsordningen indgår som en del af den Grønne Arealfond, der samlet set skal implementere aftale om et Grønt Danmark.
5.2.	Jordfordeling og tilladelser (vejledningen side 37 og 34): Kommunen finder det uklart, om det forudsættes, at alle nødvendige kommunale tilladelser skal være meddelt før jordfordelingskendelsen. Hvis dette er tilfældet, vurderes det som problematisk, da projektets endelige afgrænsning og indhold ofte først fastlægges i forbindelse med jordfordelingen. Et krav om forudgående tilladelser vil kunne vanskeliggøre justeringer af projektgrænser og tiltag samt forudsætte en væsentlig forenkling af de gældende lovkrav. Kommunen peger desuden på en mulig inkonsistens i vejledningen, idet der samtidig beskrives mulighed for projektændringer mellem jordfordeling og kendelse.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.6.
5.3.	Naturhensyn: Kommunen bemærker, at naturforbedrende tiltag kun fremgår eksplicit for VKP-lavbundsprojekter, mens dette ikke er nævnt for kvælstofvådområder. Det foreslås, at kvælstofvådområder også kan omfatte naturforbedrende indsatser, da projekterne efter kommunens erfaring kan opnå tilsvarende effekter. Derudover anbefales det, at naturforbedringer kan indgå som tilskudsberettigede elementer i både lavbunds- og kvælstofvådområdeprojekter og medregnes i vurderingen af omkostningseffektivitet, eventuelt via et pointsystem for synergieffekter.	Bemærkningen giver anledning til delvise ændringer i bekendtgørelsen og vejledningen: Det skal i denne sammenhæng præciseres, at natur udelukkende indgår som prioriteringskriterie for VKP-lavbundsprojekter (spor 1) og som et hensyn, der kan indgå i eventuelle dispensationer o.l. i forhold til nationalt finansierede projekter (spor 2). Dvs. projektets beliggenhed i forhold til særligt udvalgte Natura 2000-områder, da projektet kan have en positiv effekt på naturgrundlaget i det specifikke Natura 2000-område. Styrelsen bemærker i øvrigt, at som følge af den politiske aftale om udmøntning af midler til natur under udtagningsordningerne, bliver der i bekendtgørelsen indarbejdet en mulighed for at få tilskud til at forundersøge for naturtiltag i projekter, der har overlap med biodiversitetskortet.
6.	Limfjordsrådet	
6.1.	Generelle bemærkninger:	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen:

	Limfjordsrådet kvitterer overordnet positivt for, at ordningerne samles i én bekendtgørelse om tilskud til vådområder og lavbundsprojekter. Rådet vurderer, at sammenlægningen bidrager til en mere overskuelig og fleksibel tilgang, men fremhæver samtidig, at der fortsat er behov for yderligere forenklinger, særligt i lyset af det betydelige ressourcetryk og de korte tidsfrister for gennemførelse af projekterne. Der efterlyses desuden bedre muligheder for at understøtte multifunktionelle formål, herunder naturhensyn bredt.	SGAV kvitterer for bemærkningen og vil inddrage bemærkningen i den fortsatte udvikling af ordningen.
6.2.	Lønkategorier/forenkling: Vedrørende lønkategorier påpeges det, at de fastholdte satser (360, 480 og 710 kr.), giver anledning til udfordringer, idet den mellemste sats vurderes for lav og medfører, at mange seniormedarbejdere placeres i lederkategorien. Det foreslås enten at hæve den mellemste sats eller at give mulighed for dokumentation af faktisk lønudgift, som i den nationale klima-lavbundsordning. Derudover vurderes vejledningens krav til detaljeret medarbejder- og timebeskrivelse allerede ved ansøgning som ufleksible og administrativt byrdefulde.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at de maksimale timepriser for løn i § 33 er fastsat som standardiserede satser for projektarbejde i ordningen. Formålet er at sikre en ensartet og gennemsigtig administration af lønudgifter på tværs af projekter samt en enkel håndtering ved både tilsagn, udbetaling og kontrol. Desuden skal lønkategorierne sikre rimelige priser ved gennemførelse af projektet med hensyn til løn til eget arbejde. SGAV tager bemærkningen om niveauet for den mellemste lønkategori til efterretning og arbejder videre med at vurdere, om satserne eller kategorierne bør justeres, så de i højere grad afspejler de kompetenceprofiler, der typisk indgår i projekterne. For så vidt angår vejledningens krav om beskrivelse af medarbejdere og forventet tidsforbrug i ansøgningen, bemærker SGAV, at disse oplysninger indgår i vurderingen af projektets budget og støtteberettigede udgifter. Oplysningerne skal samtidig sikre gennemsigtighed i projektets ressourceforbrug. Kravet vurderes derfor nødvendigt for sagsbehandlingen, og der er ikke fundet grundlag for at ændre det.
6.3.	Jordfordelingens kendelsesdato, tilladelser/dispensationer til projektet og tilføjelse til servitut: I forhold til jordfordeling og myndighedsgodkendelser peger rådet på, at kravet om, at alle myndighedstilladelser skal foreligge på tidspunktet for jordfordelingskendelsen, opleves som en stramning og vanskeliggør en nødvendig iterativ projektproces. Der efterlyses en mere smidig tilgang samt en tilføjelse	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.6.

	til servitutten (§ 32), så lodsejer må tåle mindre justeringer mellem skitse og realisering.	
6.4.	Natur i projekterne: Om natur påpeges det, at det kun fremgår, at lavbundsprojekter må skabe bedre natur, mens dette ikke tilsvarende gælder kvælstofvådområder. Rådet ønsker, at naturforbedring indarbejdes tydeligere, herunder i § 1, stk. 3, så der ikke skabes et indtryk af, at kvælstofvådområder alene er tekniske rensprojekter.	Bemærkningen giver anledning til ændringer i bekendtgørelsen og vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 5.3, 1. afsnit.
6.5.	Økonomi / Likviditetsudfordring i kommunerne: Økonomisk rejser rådet bekymring ved først-til-mølle-princippet og risikoen for uhensigtsmæssig prioritering. Derudover fremhæves betydelige likviditetsudfordringer for kommunerne, da projekterne ofte varer 3–5 år. Der foreslås mulighed for rateudbetalinger under projektforløbet, inspireret af andre EU-projekter, under forudsætning af begrænset administrativ belastning.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at tilsagn til etablering af kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter (spor 2) efter bekendtgørelsen meddeles efter et først-til-mølle-princip til ansøgninger, der opfylder støttebetingelserne. Formålet er at sikre en enkel og forudsigelig administration af ordningen. For så vidt angår bemærkningen om likviditetsudfordringer i længerevarende projekter, bemærker SGAV, at der efter § 49 allerede er mulighed for udbetaling af tilskud i rater i projektperioden for visse projekter. Der kan desuden ske udbetaling af udgifter efter afsluttet forundersøgelse, forventeligt efter 1 til 2 år, og igen når etableringsprojektet er endeligt afsluttet. SGAV er samtidig opmærksom på de likviditetsmæssige udfordringer, som kommuner kan opleve i projekter med en længere gennemførelsesperiode. Styrelsen arbejder derfor videre med at undersøge mulighederne fremadrettet for i højere grad at anvende rateudbetalinger også i relation til kommunale projekter, under hensyntagen til en administrativt enkel og forsvarelig forvaltning af ordningen.
6.6.	Spørgsmål til konkrete bestemmelser i bekendtgørelsen: § 13, stk. 2 – Berigtigelse af ansøgers oplysninger: Det ønskes præciseret, hvem der har ansvaret for at berigtige ansøgers oplysninger. Bestemmelsen bør tydeliggøre, om det er ansøger selv,	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: Det fremgår af vejledningen side 28, at det i den forbindelse er styrelsen, der kan berigtige ansøgers oplysninger om de økonomiske rammer, hvis de vurderes utilstrækkelige. En sådan berigtigelse sker som led i sagsbehandlingen og vil ske via en høringsprocedure i

	tilsagnsmyndigheden eller en tredje part, der skal sikre korrektion af eventuelle fejl eller mangler. En klar ansvarsplacering vil reducere tvivl i sagsbehandlingen.	forbindelse med behandlingen af ansøgningen om tilsagn. På den baggrund vurderer SGAV ikke, at der er behov for at ændre bestemmelsen i § 13, stk. 2, da det allerede fremgår af vejledningen, hvordan berigtigelsen foretages, og hvem der foretager den.
6.7.	§ 14 – Ansøgningsvinduer og tidsfrister: Det fremgår uklart, om der alene kan søges tilsagn til etablering i 2026. Af hensyn til kommunernes flerårige planlægning er det væsentligt at kende de forventede ansøgningsvinduer for 2027. Bestemmelsen indeholder endvidere et betydeligt antal tidsfrister knyttet til forskellige hændelser og dokumentationskrav. De mange og forskellige dagsfrister medfører administrativ kompleksitet og øger risikoen for fejl. Der efterlyses større fleksibilitet og forenkling, herunder mulighed for mere ensartede frister.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: SGAV bemærker, at ansøgning om tilsagn til etablering af vand- og klimaprojekter efter § 14 i bekendtgørelsen kan indgives inden for nærmere fastsatte ansøgningsperioder. De konkrete datoer for ansøgningsvinduerne fremgår ikke af bestemmelsen i udkastet, men vil blive fastsat i forbindelse med bekendtgørelsens udstedelse. Der vil samtidig blive kommunikeret om disse frister, så ansøgere har mulighed for at planlægge ansøgninger og projekter i god tid. For så vidt angår bemærkningen om de forskellige tidsfrister i bestemmelsen, bemærker SGAV, at fristerne knytter sig til forskellige situationer i sagsbehandlingen, herunder eksempelvis håndtering af it-fejl og tilfælde af force majeure. Fristerne skal sikre en klar og forudsigelig administration af ordningen og fastlægger bl.a., hvornår ansøger skal give styrelsen meddelelse og indsende dokumentation i sådanne situationer. SGAV er opmærksom på ønsket om forenkling og mere ensartede frister. Det vurderes dog, at de fastsatte frister afspejler de forskellige situationer, som bestemmelsen regulerer, og at en yderligere ensretning derfor ikke vil være hensigtsmæssig. SGAV vurderer på den baggrund ikke, at der er behov for at ændre bestemmelsen.
6.8.	§ 16 – Kvælstofregnskab: Det ønskes præciseret, hvem der fører og ajourfører det samlede kvælstofregnskab. Det er afgørende, at det aktuelle regnskab foreligger i god tid, således at kommuner ikke anvender ressourcer på ansøgninger, der overskrider den disponible kvælstofindsats.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV skal hertil bemærke, at det afgørende er, at der er et kvælstofindsatsbehov på tilsagnstidspunktet. Kvælstofindsatsbehovet er opgjort i bilag til bekendtgørelsen og ligger fast, indtil der udstedes ny bekendtgørelse.

6.9.	§ 27 – Udbudskriterier for private og offentlige projekter: Der stilles spørgsmål ved forskellen mellem private og offentlige projekter. Private projekter kan vælge ud fra bedste forhold mellem kvalitet og pris, mens offentlige projekter alene synes at være bundet til laveste pris. Det foreslås, at kvalitet indgår som kriterium også for offentlige projekter, således at der sikres fagligt og teknisk robuste løsninger.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: SGAV bemærker, at forskellen i bestemmelsen i § 27 afspejler de forskellige regelsæt, som henholdsvis offentlige og private tilsagnshavere er underlagt i forbindelse med indkøb og udbud. Offentlige myndigheder er allerede omfattet af udbudsloven og tilbudsloven og skal derfor gennemføre indkøb i overensstemmelse med disse regler. Bekendtgørelsen fastsætter derfor alene et minimumskrav om indhentning af sammenlignelige tilbud, hvor tilskuddet som udgangspunkt beregnes ud fra det billigste tilbud. For private tilsagnshavere gælder disse udbudsregler derimod ikke i samme udstrækning og derfor kun for ganske store projekter. Bestemmelsen fastsætter derfor særskilte regler, hvor private skal indhente to direkte sammenlignelige tilbud og vælge det tilbud, der bedst afspejler forholdet mellem pris og kvalitet. På den baggrund vurderer SGAV ikke, at der er behov for at ændre bestemmelsen. Offentlige tilsagnshavere har fortsat mulighed for at inddrage kvalitet i deres udbud i det omfang, det følger af de almindelige udbudsregler.
6.10.	§ 28 – Opbevaringsperioder for regnskab og dokumentation: Bestemmelsen opererer med forskellige opbevaringsperioder. Dette vurderes uhensigtsmæssigt og administrativt byrdefuldt. Det foreslås at indføre én ensartet opbevaringsperiode for at skabe klarhed og forenkling.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: SGAV bemærker, at de forskellige opbevaringsperioder i § 28 afspejler de forskellige finansieringsgrundlag for projekterne. Projekter om etablering af vand- og klimaprojekter er finansieret via EU-midler, og opbevaringsperioden for dokumentation i disse projekter følger derfor de kontrol- og revisionskrav, der gælder for EU-finansierede tilskudsordninger. For projekter finansieret af nationale midler gælder der andre krav til opbevaring af regnskabsbilag og dokumentation. Bestemmelsen indeholder derfor forskellige opbevaringsperioder afhængigt af projektets finansieringsgrundlag. På den baggrund vurderer SGAV ikke, at det er muligt at fastsætte én ensartet opbevaringsperiode for alle projektyper, og der er derfor ikke fundet grundlag for at ændre bestemmelsen.

6.11.	§ 30 – Skiltning og beløbsgrænse: I stk. 4 angives, at skiltning i visse tilfælde skal opretholdes indtil dato for slutudbetaling. Det foreslås overvejet, om samme tilgang kan anvendes for situationerne i stk. 1, således at reglerne bliver ensartede. Det bemærkes desuden, at bestemmelsen ikke synes opdateret i overensstemmelse med den seneste vejledning udsendt til kommunerne i januar, herunder i relation til EU-logo. Derudover ønskes præciseret, om beløbsgrænsen på 3.600.000 kr. alene vedrører etableringsudgifter, eller om udgifter til forundersøgelse medregnes. Placeringen i afsnittet om forpligtelser, der gælder både for forundersøgelser og etableringer, skaber uklarhed.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændring i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at § 30, stk. 4, allerede fastsætter, at skiltning efter stk. 1 skal ske fra det tidspunkt, hvor projektet fysisk påbegyndes, og indtil datoen for slutudbetaling. Bestemmelsen fastlægger dermed den samme tidsmæssige ramme for skiltning, som der henvises til i bemærkningen. For så vidt angår bemærkningen om henvisningen til EU-logo og den seneste vejledning til kommunerne, bemærkes det, at bestemmelsen og vejledningen om EU-logo for så vidt angår hjemmeside og sociale medier er tilpasset i overensstemmelse hermed. Endelig bemærker SGAV, at beløbsgrænsen på 3.600.000 kr. vedrører etableringsprojekter. Dette vil blive præciseret i vejledningen.
6.12.	§ 31, stk. 3 – Dokumentation ved differencer: Krav om dokumentation for forskellen mellem det ansøgte og det realiserede accepteres. Det vurderes imidlertid unødigt byrdefuldt at kræve en helt ny redegørelse. Kravet kan forenkles ved alene at kræve en redegørelse for differencen.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: SGAV bemærker, at slutredegørelsen efter § 31 skal dokumentere det gennemførte projekt og danne grundlag for styrelsens vurdering af, om projektet er gennemført i overensstemmelse med tilsagnet. Slutredegørelsen skal bl.a. indeholde en redegørelse for det afsluttede projekt, beskrivelse af udførte anlægsarbejder samt eventuelle afvigelser i forhold til tilsagnet. Hvis der efter indsendelse af slutredegørelsen sker ændringer som følge af en godkendt projektændring, og der dermed opstår uoverensstemmelse mellem den tidligere indsendte redegørelse og det endeligt gennemførte projekt, følger det af § 31, stk. 3, at der skal indsendes supplerende dokumentation, så der foreligger et retvisende grundlag for styrelsens behandling af sagen. I sådanne tilfælde vil det være tilstrækkeligt, at tilsagnshaver redegør for de ændrede forhold og forskellen mellem det tidligere beskrevne og det endeligt gennemførte projekt, forudsat at den samlede dokumentation giver et dækkende billede af projektets gennemførelse. På den baggrund vurderer SGAV, at bestemmelsen allerede giver mulighed for den

		ønskede forenkling, og bemærkningen giver derfor ikke anledning til ændringer.
6.13.	§ 32 – Forslag om tilføjelse: Det foreslås at indsætte et nyt punkt (nr. 16), hvorefter lodsejer må tåle en vis afvigelse mellem projektskitse og endelig realisering, i overensstemmelse med det, der fremgår tidligere i materialet. Dette vil skabe bedre sammenhæng mellem projektering og praktisk gennemførelse.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bestemmelsen: SGAV bemærker, at formålet med servitutbestemmelserne i § 32 er at fastlægge de varige bindinger på arealerne, der er nødvendige for at sikre projektets langsigtede effekt i forhold til vandmiljø, klima og natur. Bestemmelsen regulerer derfor de forhold, der permanent skal gælde for arealanvendelsen efter projektets etablering. Forslaget om at indsætte en bestemmelse om, at lodsejer skal tåle en vis afvigelse mellem projektskitse og den endelige realisering, vurderes ikke at være hensigtsmæssigt i servituten. Eventuelle ændringer i projektets udformning håndteres i stedet gennem reglerne om projektændringer, hvor ændringer skal godkendes af styrelsen, før de gennemføres. På den baggrund vurderer SGAV ikke, at der er behov for at ændre bestemmelsen i § 32.
6.14.	§ 33, stk. 1 – Overheadsats: Der anvendes to forskellige satser for overhead i samme bekendtgørelse. Det ønskes begrundet. Af hensyn til forenkling foreslås ensartet årssum og overheadsats.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bestemmelsen: SGAV bemærker, at de forskellige overheadsats i § 33, stk. 1, afspejler, at projekterne i ordningen finansieres efter forskellige regelsæt. For etablering af vand- og klimaprojekter anvendes en overheadsats på 15 pct. Som følge af det EU-retlige forordningsgrundlag, mens der for forundersøgelser og for nationalt finansierede kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter anvendes en overheadsats på 18 pct., da dette følger af Økonomistyrelsens vejledning om effektiv tilskudsforvaltning. På den baggrund vurderer SGAV ikke, at det er muligt at anvende én ensartet overheadsats i bekendtgørelsen, og der er derfor ikke fundet grundlag for at ændre bestemmelsen.
6.15.	§ 45 – Overdragelse af tilsagn: Det foreslås, at tilsagnshaver for kommunale projekter fastlægges som kommunen som juridisk enhed frem for en navngiven medarbejder. Den nuværende praksis medfører administrativt merarbejde ved personaleskift eller intern omfordeling af projekter. En ændring vil reducere unødigt ressourceforbrug.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen: SGAV bemærker, at tilsagn efter ordningen meddeles til ansøgeren som juridisk enhed, fx en kommune, og ikke til en navngiven medarbejder. Bestemmelsen i § 45 vedrører alene situationer, hvor selve tilsagnet ønskes overdraget til en anden tilsagnshaver, som opfylder

		betingelserne for at modtage tilsagn efter bekendtgørelsen. Udskiftning af medarbejdere eller intern organisering hos en kommune ændrer ikke på, hvem der er tilsagnshaver, og medfører derfor ikke behov for overdragelse efter § 45. På den baggrund vurderer SGAV ikke, at der er behov for at ændre bestemmelsen.
7.	Billund Kommune	
7.1	Lønsatser: Billund Kommune anfører, at den mellemste lønkategori bør hæves for at undgå, at mange erfarne medarbejdere placeres i den højeste og dyreste kategori. De fastholdte satser på 360, 480 og 710 kr./time vurderes ikke at afspejle den faktiske kompetencefordeling. Kommunen peger på, at det medfører unødigt administrativt arbejde at skulle forklare, at erfarne medarbejdere ikke er ledere, blot fordi deres løn ligger lidt over den mellemste sats.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen og vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 6.2.
7.2.	Engangskompensation: Satserne for engangskompensation bør efter kommunens opfattelse hæves, særligt for vedvarende græs- og naturarealer. En forhøjelse vurderes at kunne øge lodsejernes interesse, herunder blandt lodsejere med jagtinteresser.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Bemærkningen tages til efterretning, men giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen.
7.3.	Projektændringer Kommunen ønsker større fleksibilitet ved budgetændringer. Det foreslås, at der kan gennemføres interne budgetjusteringer uden ændringsansøgning, så længe det samlede tilsagnsbeløb ikke overskrides.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at ændringer i projektets budget eller aktiviteter skal godkendes af styrelsen, før de gennemføres. Formålet med reglerne om projektændringer er at sikre, at projektet fortsat gennemføres i overensstemmelse med tilsagnet, og at de støtteberettigede udgifter fortsat kan dokumenteres og kontrolleres. Hvis der sker ændringer i projektets forudsætninger, herunder i budgettet, skal der derfor indsendes en ansøgning om projektændring, så styrelsen kan vurdere, om ændringen er i overensstemmelse med tilsagnet og reglerne for støtteberettigede udgifter. En undtagelse hertil er omposteringer på maks. 10 pct af tilsagnsbeløbet eller 25.000 kr., dog maksimalt 200.000

		kr., hvilket er i overensstemmelse med statens vejledning om effektiv tilskudsforvaltning. På den baggrund vurderer SGAV ikke, at der er grundlag for at indføre mulighed for interne budgetomfordelinger uden forudgående godkendelse, selv om det samlede tilsagnsbeløb ikke overskrides.
7.4.	Natur: Billund Kommune påpeger, at det fremgår af formålet, at ordningerne skal genskabe naturlig hydrologi og kan have positiv effekt på biodiversitet, men at det samtidig kun er anført, at lavbundsprojekter må skabe bedre natur. Naturforbedring er ikke tilsvarende nævnt for kvælstofvådområder. Kommunen finder det uhensigtsmæssigt, da det kan skabe det indtryk, at kvælstofvådområder alene er tekniske renseprojekter. Det fremhæves, at korrekt udformede projekter kan opnå samme naturmæssige effekter som lavbundsprojekter, og at den nuværende formulering kan give udfordringer i relation til naturbeskyttelseslovens § 3.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 5.3, 1. afsnit.
7.5.	Omkostningseffektivitet: Endvidere bemærkes det, at omkostningseffektivitet alene opgøres ud fra reduktion af kvælstof og CO₂. Kommunen vurderer, at dette ikke er i tråd med intentionerne i Den Grønne Trepert, og foreslår, at der indføres et pointsystem, der også vægter synergieffekter, herunder naturfremmende tiltag.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV skal hertil bemærke, at omkostningseffektiviteten som udgangspunkt beregnes ud fra hovedformålet med indsatsen. Dette er bl.a. for at sikre, at de afsatte midler til reduktion af kvælstofudledningen er tilstrækkelige. Bekendtgørelsen er ikke tænkt som en tilskudsordning, der løfter alle initiativer i den politiske aftale. Tilskudsordningen indgår som en del af den Grønne Arealfond, der samlet set skal implementere aftale om et Grønt Danmark.
8.	KL	
8.1.	Til bekendtgørelsen - generelle bemærkninger: KL hilser sammenlægningen af ordningerne velkommen og fremhæver, at én indgang og national finansiering af forundersøgelser er en væsentlig forenkling. Det nationale spor for kvælstofvådområder støttes. KL peger dog på risiko for flaskehalse i	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: SGAV noterer sig bemærkningerne.

	kommunernes myndighedsbehandling og dobbelt sagsbehandling af arealer.	
8.2.	Tilladelser fra offentlige myndigheder (udstykningskontrol): KL finder kravet om, at alle myndighedsgodkendelser skal foreligge før jordfordelingskendelsen, uhenigtsmæssigt og administrativt byrdefuldt. Kravet opleves som en stramning, der ikke harmonerer med behovet for en iterativ og fleksibel projektproces. KL opfordrer til justering.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.6.
8.3.	Adgang til jordfordeling og værditabskompensation: KL undrer sig over, at kommunerne ikke har samme adgang til jordfordeling og værditabskompensation som Naturstyrelsen i det nationale spor. De forskellige værktøjer skaber ulige vilkår og større økonomisk risiko for kommunerne i EU-sporet.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV kvitterer for kommentaren, men har ikke yderligere bemærkninger til kompensationsmulighederne i ordninger.
8.4.	Natur i projekterne: KL ønsker, at naturforbedring tydeligt indskrives også under kvælstofvådområder. Med én fælles indgang til forundersøgelser bør naturhensynet være ens i etableringsfasen. Kommunerne har kompetencer til at skabe projekter med samspil mellem tør og våd natur.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 5.3, 1. afsnit.
8.5.	Rydningspligt: KL anerkender lempelsen af rydningspligten, men opfordrer til at se på bredere lovgivningsmæssige rammer, der sikrer løbende og skånsom naturpleje.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV tager det anførte til efterretning. Bemærkningen om behovet for andre lovgivningsmæssige rammer for løbende og skånsom naturpleje giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen, da dette ligger uden for bekendtgørelsens reguleringsområde.
8.6.	Opsætning af VE-anlæg i projektområderne: KL undrer sig over tidsfristen om, at VE-anlæg skal være etableret senest i 2032, da både VE- og omlægningsprojekter er tidskrævende og afhænger af nettilslutning.	Bemærkningen giver anledning til ændring i bekendtgørelsen: Se bemærkninger til pkt. 10.2.
8.7.	Omkostningseffektivitet: KL finder kravet på 1.700 kr. pr. kg kvælstof i det nationale spor meget lavt sammenlignet med EU-sporet (5.100 kr.). Der peges på risiko for flere afvisninger og mindre fleksibilitet, bl.a. ved inddragelse af randarealer.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at det er dyrere at gennemføre projekter med jordfordeling, herunder køb af projektjord, sammenlignet med de nationalt finansieret projekter, der som udgangspunkt er

		mindre og alene med kompensation i form af engangskompensation.
8.8.	Hektarkrav: KL foreslår, at der ikke fastsættes en nedre grænse på 1 ha, da også mindre projekter kan have potenti-ale. Alternativt bør små projekter kunne puljes.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: SGAV bemærker, at hektarkravet kan fraviges efter en konkret vurdering, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 3. Det er muligt at kombinere flere mindre projektområder under 1 ha i et projekt, men projektområderne skal i så fald være sammenhæn-gende i f.eks. en ådal, og så skal projekterne være beliggende i samme delopland. Samlet set er det SGAVs vurdering, at tilskuds-ordningen egner sig bedst til større projekter med henblik på at fremme naturlig hydrologi i projektområdet.
8.9.	Krav om skiltning: Skiltekrav, særligt på sociale medier, vurderes som administrativt byrdefulde og risikofyldte ift. EU-sanktioner. KL opfordrer til ændringer i kommende CAP-forhandlinger.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: SGAV noterer sig bemærkningen og tager det med i det videre arbejde med ordningen og de kommende CAP-forhandlinger.
8.10.	Rateudbetalinger: KL opfordrer kraftigt til genindførelse af rateudbeta-linger til kommuner af hensyn til likviditet, da pro-jekter ofte løber over flere år.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vej-ledningen: Se bemærkninger til pkt. 6.5.
8.11.	Bortfald af tilskud til opsøgende arbejde: KL finder det problematisk, at kommuner ikke læn-gere kan få dækket udgifter til opsøgende arbejde og lodsejerdialog før forundersøgelse.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vej-ledningen: SGAV skal hertil bemærke, at det er muligt at få udgifter dækket så snart ansøgning om et forundersøgelsesprojekt er indsendt. Dette sammenholdt med, at der er mulighed for lø-bende indsendelse af ansøgninger gør, at kom-munerne har mulighed for at komme tidligt i gang, og samtidigt få udgifterne dækket.
8.12.	Lønsatser: KL ønsker, at den mellemste lønkategori hæves (fx med ca. 40 kr.), eller at der gives tilskud til faktisk lønudgift. Der foreslås årlig regulering af satserne. Den nuværende administration opleves som ufleksi-bel.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: Se bemærkninger til pkt. 6.2. SGAV anerkender behovet for en regulering af de konkrete takster. Derfor ser SGAV på

		mulighederne for, at mellemste lønkategori hæves enten med en fast sats eller med en årlig procentvis stigning.
8.13.	Afholdte lønudgifter til klargøring af udbetalingsansøgning: KL efterlyser afklaring af, om lønudgifter i perioden mellem projektafslutning og indsendelse af udbetalingsansøgning er tilskudsberettigede, og anbefaler at de medtages.	Bemærkningen giver anledning til ændring i bekendtgørelsen men ikke i vejledningen: Bemærkningen giver anledning til præcisering af bekendtgørelsens § 48. Udgifter er tilskudsberettigede frem til indsendelse af ansøgning om slutudbetaling. Dermed bliver løn til eget personale dækket frem til ansøgning om slutudbetaling, og dermed også timer brugt til forberedelse af indsendelse af ansøgningen. SGAV vil også tydeliggøre dette i vejledningen.
8.14.	Specifikke bemærkninger til bestemmelser: KL rejser en række konkrete spørgsmål og forslag vedrørende bl.a. § 13, § 14 (ansøgningsvinduer og frister), § 27 (kvalitet vs. laveste pris), § 28 (opbevaringskrav), § 30 (skiltning og beløbsafgrænsning), § 31 (dokumentationskrav), § 32 (servitutjustering), § 33 (overhead og satser) og § 45 (kommunen som tilsagnshaver). Endvidere spørges der til § 33, stk. 2, og hvilke situationer det kan være.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: Der henvises til pkt. 6.6., 6.7., 6.9., 6.10., 6.11., 6.12., 6.13., 6.14. og 6.15. SGAV bemærker, at § 33, stk. 2, vedrører situationer, hvor lønudgifter til personale fra kommuner eller andre offentlige myndigheder indgår som projektudgifter. Bestemmelsen fastslår, at sådanne lønudgifter kun er tilskudsberettigede, hvis opgaverne ikke normalt finansieres af den pågældende offentlige institution, og hvis udgifterne kan dokumenteres. Bestemmelsen skal således sikre, at der kun ydes tilskud til ekstra projektrelaterede opgaver, som ligger ud over myndighedens almindelige driftsopgaver. Det kan eksempelvis være situationer, hvor kommunalt personale udfører konkrete projektopgaver såsom projektledelse, koordinering af lodsejerdialog, teknisk projektarbejde eller udarbejdelse af projektmateriale, der udelukkende knytter sig til det konkrete projekt. Der kan derimod ikke ydes tilskud til almindelige myndighedsopgaver eller driftsopgaver, som kommunen normalt finansierer inden for sit almindelige budget.

		Bestemmelsen vurderes derfor tilstrækkeligt præcis, og der er ikke fundet grundlag for at ændre den.
8.15.	Til vejledningen – generelle bemærkninger: Afsnit 2.4 – Finansiering af projekterne: KL stiller spørgsmål ved angivelsen af EU-finansieringsprocenter for etablering, hvor kvælstofvådområder fremgår som 100 % EU-finansieret og lavbundsprojekter som 80 % EU/20 % nationalt finansieret. Dette afviger fra tidligere praksis. KL efterlyser afklaring og tydeliggørelse, hvis der er tale om en reel ændring og ikke en fejl.	Bemærkningen giver anledning til ændring af vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.1.
8.16.	Afsnit 3.3.3 – Særligt for kommuner og andre offentlige myndigheder: Afsnittet opleves som uklart, særligt kravet om erklæring for hver privat lodsejer, når kommunen er ansøger. KL efterspørger præcisering af: • hvornår erklæring er påkrævet, • hvad "deltagelse" konkret betyder, • hvilken type erklæring der kræves, og om der findes en skabelon, • om kravet gælder både KLA- og VKP-projekter.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.2.
8.17.	Afsnit 3.3.4 – Særligt for store virksomheder: KL efterlyser begrundelse for afsnittet og en klarere definition af, hvornår en kommune anses som "stor virksomhed". Der ønskes præcisering af, hvad der forstås ved økonomisk aktivitet (fx udlejning af arealer, landbrugsstøtte, tilskud til hegning, forsyningsinfrastruktur), samt om vurderingen sker pr. projekt eller samlet for kommunen.	Bemærkningen giver anledning til ændring af vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.3.
8.18.	Afsnit 3.5.1.6 – Fisk og smolt: KL spørger, om der kan søges tilskud til alle relevante virkemidler, der understøtter målopfyldelse (fx plantning af rødde, skjulesten, dødt ved), og om dette også gælder i målsatte vandløb uden statsligt udpeget indsats.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.5.
8.19.	Afsnit 4.4.3 – Tilladelser fra offentlige myndigheder: KL efterlyser nærmere beskrivelse af, hvilke afklaringer og afgørelser der skal foreligge før jordfordelelseskendelsen. Det ønskes præciseret, om en hensigtserklæring kan være tilstrækkelig, og hvordan dette forholder sig til udstykningskontrolskema og landinspektørerklæring. KL opfordrer til, at	Bemærkningen giver ikke anledning til ændring af vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.6.

	vejledningen uddybes og suppleres med eksempel eller skabelon på erklæring.	
8.20.	Afsnit 6.2.4 – Engangskompensation: KL spørger, hvem der skal beregne kompensations størrelse, som skal fremgå af projektaftalen – fx om det er jordfordelingsplanlæggeren.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.7.
8.21.	Side 46 – Særligt om lavskov: KL bemærker, at afsnittet mangler nummerering og spørger, om det skal ses i sammenhæng med afsnit 4.4.6 om tinglysning af servitut.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.8.
9.	Varde Kommune	
9.1.	Generelle bemærkninger: Varde Kommune anfører, at bekendtgørelsen ikke i tilstrækkelig grad understøtter realiseringen af målene i Den Grønne Trepert, herunder reduktion af kvælstof, udtagning af lavbundslande, øget naturbeskyttelse og skovrejsning. Kommunen fremhæver, at hurtig gennemførelse forudsætter optimale rammevilkår.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningen, men skal også gøre opmærksom på, at bekendtgørelsen ikke er tænkt som en tilskudsordning, der løfter alle initiativer i den politiske aftale. Tilskudsordningen indgår som en del af den Grønne Arealfond, der samlet set skal implementere aftale om et Grønt Danmark.
9.2.	Lønsatser: Kommunen anfører, at den mellemste lønkategori bør hæves, så seniormedarbejdere ikke placeres i lederkategorien. De fastholdte satser på 360, 480 og 710 kr./time vurderes at give en uhensigtsmæssig kategorisering. En forhøjelse af den mellemste sats med ca. 40 kr. foreslås, så erfarne medarbejdere kan placeres i ekspertkategorien. Der peges samtidig på, at de nuværende satser medfører unødigt administrativt arbejde med at forklare sammenhængen mellem løn og kompetenceniveau.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelse eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 6.2.
9.3.	Jordfordelingens kendelsesdato og tilladelser/dispensationer: Varde Kommune finder det uklart, om det forventes, at alle kommunale tilladelser skal være meddelt inden jordfordelingskendelsen. Kommunen vurderer, at dette vil være problematisk, da projektets endelige afgrænsning og indhold ofte først fastlægges i forbindelse med jordfordelingen. Et krav om forudgående godkendelse kan vanskeliggøre nødvendige tilpasninger af projektgrænser og tiltag. Kommunen peger desuden på en mulig modstrid mellem	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.6.

	forskellige passager i vejledningen vedrørende tidspunktet for projektændringer og godkendelser.	
9.4.	Natur i projekterne: Kommunen bemærker, at det fremgår, at alle ordninger skal genskabe naturlig hydrologi og kan have positiv effekt på biodiversitet, men at det alene er anført, at lavbundsprojekter må skabe bedre natur. Naturforbedring er ikke tilsvarende nævnt for kvælstofvådområder. Varde Kommune finder dette uhensigtsmæssigt, da korrekt udformede kvælstofvådområder kan opnå samme naturmæssige effekter som lavbundsprojekter.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 5.3, 1. afsnit.
9.5.	Omkostningseffektivitet: Endvidere påpeges, at omkostningseffektiviteten alene opgøres ud fra reduktion af kvælstof og CO ₂ . Kommunen vurderer, at dette ikke er i overensstemmelse med intentionerne i Den Grønne Trepert og foreslår, at der indføres et pointsystem, som også vægter synergieffekter, herunder naturfremmende tiltag.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 7.5.
10.	Dansk Erhverv	
10.1.	Generelle bemærkninger: Dansk Erhverv støtter ambitionen om at samle og forenkle ordningerne for klima-, lavbunds- og vådområdeprojekter samt muligheden for at kombinere arealomlægning med vedvarende energi. Organisationen vurderer, at dette er en hensigtsmæssig og effektiv anvendelse af arealerne.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningerne.
10.2.	Til § 32, stk. 3, nr. 2 – Tidsbegrænsning for VE-anlæg: Dansk Erhverv finder det positivt, at bekendtgørelsen åbner mulighed for etablering af vedvarende energianlæg (VE-anlæg) i projektområder, når det er foreneligt med projektets effekter. Organisationen anfører imidlertid, at kravet om, at anlæggene skal være færdigetableret senest i 2032, er en unødvendig og uhensigtsmæssig begrænsning. Det fremhæves, at udvikling og etablering af VE-projekter ofte forsinkes af forhold uden for projektudviklers kontrol, herunder netkapacitetsbegrænsninger, behov for netudbygning samt lange miljø- og planprocesser. En fast tidsfrist kan derfor udelukke	Bemærkningen giver anledning til ændring i bekendtgørelsen: SGAV tager bemærkningerne til efterretning, men fastholder tidsfristen frem til udgangen af 2032. Fristen følger den politiske ramme, der er lagt til grund for aftalen om opsætning af sol og vind på land fra 2025. Der er samtidig lagt vægt på, at arealer, hvor der ikke opstilles VE, forventes at kunne bidrage til målet om mindst 20 pct. beskyttet natur på land i Danmark. Ordlyden i bekendtgørelsen ændres desuden, så der anvendes "opsat" i stedet for "færdigetableret".

	projekter, som ellers er forenelige med lavbundsprojektets formål. Dansk Erhverv finder det desuden uklart, hvorfor netop 2032 er fastsat som absolut frist, særligt når servitutten tinglyses permanent. Organisationen anbefaler, at tidsbegrænsningen enten ophæves eller suppleres med mulighed for dispensation ved forsinkelser, der skyldes forhold uden for ansøgers kontrol.	
11.	Fællessekretariatet for Lokal Grøn Trepert Østersøen, Smålandsfarvandet og Bornholm	
11.1.	Til bekendtgørelsen: Fremdrift i projekterne (§§ 6 og 7): Fællessekretariatet peger på, at fremdriften i etablering af kvælstofvådområder kan blive hæmmet i oplande med lavt kvælstofindsatsbehov, hvis ansøgninger om forundersøgelse efter § 7 først behandles sidst på året og efter prioritering af ansøgninger efter § 6. Der foreslås et kvartalsvist rul, hvor § 7-ansøgninger løbende kan behandles. jordprøver.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: Se bemærkninger til pkt. 3.1.
11.2.	Tinglysning - biodiversitet (§ 32): Der henvises til, at ordningerne ikke giver finansieringsmulighed til supplerende biodiversitetstiltag. Det foreslås derfor, at der skabes mulighed for senere at genbesøge projektarealer, hvis ekstern finansiering opstår. En tinglyst deklaration, der forbyder jordbearbejdning, kan forhindre sådanne tiltag. Der efterlyses derfor en dispensationsmulighed.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Det er korrekt, at ordningen ikke i dag giver særskilt finansieringsmulighed til efterfølgende biodiversitetstiltag, som ligger uden for det godkendte projekt. Hvis der på et senere tidspunkt opstår ekstern finansiering til supplerende biodiversitetsindsatser, ser SGAV på, hvordan sådanne tiltag kan håndteres inden for deklarationens rammer, herunder om der i konkrete tilfælde kan være behov for en nærmere vurdering af, om tiltaget er foreneligt med projektets formål. SGAV vil derfor tage bemærkningen med i de videre overvejelser om, hvordan deklarationen fremadrettet kan understøtte både varighed og mulighed for relevante supplerende indsatser, hvis der tilvejebringes finansiering.
11.3.	Budgetændringer (§ 43, stk. 2): Sekretariatet anfører, at der bør være større fleksibilitet ved budgetændringer. Hvis en rådgiver allerede er kontraheret, bør denne kunne udføre tillægsydelser over 100.000 kr. uden krav om indhentning af to tilbud. Endvidere foreslås det, at budgetændringer på op til 10 % kan gennemføres uden forudgående	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen: Se bemærkninger til pkt. 7.3.

	godkendelse, også når beløbet overstiger 25.000 kr., da dette vurderes at være en meget lav tærskel i store projekter.	
11.4.	Pointscore for VKP-lavbundsprojekter (bilag 4 og 5): Det anføres, at ikke alle Natura 2000-områder fremgår af listen over områder, hvor lavbundsprojekter kan opnå naturpoint. Sekretariatet vurderer, at alle Natura 2000-områder bør omfattes, da lavbundsprojekter – afhængigt af design – kan understøtte både yngle- og trækfuglearter samt fungere som aflastningsarealer.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Natura 2000-områder, der fremgår af bilag 5, er de udvalgte områder, hvor udtagning af kulstofrig lavbundsjord er fremhævet som en områdespecifik indsats i Natura 2000 handleplanerne. Dette er for at prioritere lavbundsindsatsen i de Natura 2000-områder, hvor indsatsen har størst gavn. Bilag 5 indeholder alene Natura 2000-områder, hvor lavbundsindsatsen kan bidrage til at udvide eller understøtte habitatnaturtyper eller artslevesteder. Derfor er alle Natura 2000-områder ikke omfattet af bilag 5.
11.5.	Arbejde forud for ansøgninger: Sekretariatet bemærker, at muligheden for at få dækket kommunernes udgifter til opsøgende arbejde, lodsejerdialog og ansøgningsudarbejdelse er bortfaldet. Det foreslås, at disse udgifter enten genindføres i ordningen eller kan dækkes via en anden pulje, da der kan være betydelige omkostninger forbundet med forarbejdet, herunder undersøgelser og jordprøver.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelse eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 8.11.
12.	L&F	
12.1.	Generelle bemærkninger: L&F stiller sig positiv over for samlingen af ordningerne i én fælles indgang til vådområde- og lavbundsprojekter og vurderer, at det vil gøre det lettere for projektere at igangsætte og finansiere projekter	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningerne.
12.2.	Til bekendtgørelsen: Opgørelse medio 2026 og markregulering: Det fremhæves som afgørende, at så mange søgte projekter som muligt kan indgå i statusopgørelsen medio 2026, da denne får betydning for markreguleringen i 2027. L&F efterlyser klar og tydelig kommunikation om ansøgningstidspunkt og om kravet om at kombinere projektansøgning med ansøgning om ekstensivering, hvor trappemodellen gælder.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningerne og oplyser, at kommunikation om forudsætninger og frister for at få mulighed for at indgå i trappemodellen om medtalt vådlægningseffekt bl.a. vil ske via SGAV.dk. Kommunikationen opdateres løbende efterhånden som afklaringer er sket.

12.3.	Finansiering af forundersøgelser og lods-ejerdialog: L&F peger på, at kommunerne ikke længere kan få dækket udgifter til opsøgende arbejde forud for ansøgning, og at dette kan medføre, at projekter søges før lodsejerdialog. Der opfordres til at sikre finansiering til den opsøgende indsats og til at sikre, at ændringer i ansøgte projekter kan håndteres hurtigt og smidigt.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 8.11.
12.4.	Vedvarende energi (VE): Det kvitteres for muligheden for at etablere VE-anlæg på projektarealer. Den foreslåede frist om færdigetablering senest i 2032 foreslås fjernet, da den anses for unødigt begrænsende.	Bemærkningen giver anledning til ændring i bekendtgørelsen: Se bemærkninger til pkt. 10.2.
12.5.	Rydningspligt: L&F er positive over for, at rydningspligten ikke længere gælder for projektarealer. Det foreslås, at ophævelsen også kommer til at gælde allerede etablerede projekter under nuværende VKP- og KLA-ordninger.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningerne. Bekendtgørelsen regulerer vilkår for projekter omfattet af den kommende ordning, og der foretages derfor ikke ændringer med tilbagevirkende kraft.
12.6.	Krav til omkostningseffektivitet (kvælstof): L&F anfører, at kravet til omkostningseffektivitet i KLA-kvælstofrådområdeordningen fortsat er lavere end i VKP og Naturstyrelsens projekter. Der udtrykkes bekymring for, at den fastsatte grænse i praksis kan begrænse projektgennemførelsen. L&F opfordrer til en gennemgang af realiseringsansøgninger og til harmonisering af kravet på tværs af ordningerne, herunder et fælles niveau på 5.100 kr. pr. kg N.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 7.5.
12.7.	Revisionsklausul (§ 51): L&F stiller spørgsmål ved hjemmelsgrundlaget for en revisionsklausul og anfører, at de relevante statsstøttereaktionslinjer ikke kræver revisionsklausul for de pågældende støtteformer. Det anføres, at indsættelsen går videre end påkrævet, og at støttemodtagere bør kunne have tillid til ordningernes stabilitet.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen: SGAV kan oplyse, at indsættelse af revisionsklausul er en følge af statsstøttegrundlaget og afstemt med Kommissionen.
12.8.	Rateudbetaling og løbende ansøgninger: Muligheden for rateudbetaling samt løbende ansøgning og tilsagn vurderes som vigtig. L&F opfordrer til, at tilsvarende fleksibilitet indføres bredere i andre støtteordninger, herunder under EU's landbrugspolitik.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningen om, at tilsvarende fleksibilitet kan være relevant i andre støtteordninger. Tilrettelæggelsen af udbetalingsmodeller i andre ordninger afhænger

		imidlertid af de konkrete regelsæt og rammer, som de pågældende ordninger administreres efter. Bemærkningen tages derfor til efterretning, men giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen.
12.9.	EU-skiltning (VKP): Der efterlyses yderligere kommunikation og vejledning om krav til EU-skiltning, da manglende overholdelse kan medføre nedsættelse af tilskud.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen: SGAV noterer sig bemærkningen og er opmærksomme på nødvendigheden af tydelig kommunikation i forbindelse med krav til EU-skiltning
12.10.	Mindre projekter: Det bemærkes, at forundersøgelser nu kan søges ned til 1 ha. L&F foreslår at fjerne denne grænse samt at give mulighed for at pulje små projekter i samme delvandopland i én ansøgning.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer af bekendtgørelsen: Se bemærkninger til pkt. 8.8.
12.11.	Lodsejerkompensation: L&F ønsker ensretning af mulighederne for lodsejerkompensation, herunder mulighed for værditabskompensation i flere projekttyper end i dag (ikke kun spor 1).	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningen, men bemærker, at det for nuværende ikke er muligt med værditabskompensation for så vidt angår spor 2, da statsstøttegodkendelsen ikke åbner mulighed for dette.
12.12.	Teknisk forundersøgelse – “relevante” effekter: Begrebet ”relevant” i relation til beregning af effekter (kvælstof, fosfor, CO ₂ mv.) anses for uklart. L&F anfører, at forundersøgelsen bør indeholde beregninger af alle væsentlige effekter, så der kan træffes et oplyst valg mellem spor 1 og spor 2.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen, men vejledningen vil blive suppleret: SGAV noterer sig bemærkningerne og vil udbyde dette i vejledningen.
12.13.	Bilag 1 og 2: Bilag 1 mangler, og de relevante kort er endnu ikke offentliggjort. Dette fremhæves som problematisk, da bilaget vedrører kvælstofindsatsbehov. Det understreges desuden, at ikke alle indsatsudpegede søer i vandområdeplanerne fremgår af bilag 2.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at bilag 1 vil fremgå af bekendtgørelsen, når den offentliggøres. Ligeledes vil de relevante kort blive offentliggjort på kortportalen. Mht. bilag 2 er det alene søer med et indsatsbehov på mere end 10 kg P/år, der er omfattet af ordningen om tilskud til fosforvandområder.
12.14.	Til vejledningen: Ammoniakfølsom natur: L&F anfører, at undtagelsen fra naturbeskyttelseslovens § 3 vedrørende ammoniakdeposition, som	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i vejledningen: SGAV bemærker, at den undtagelse vedrørende ammoniakdeposition, som nævnes i høringssvaret, ikke følger af denne bekendtgørelse, men af naturtypebekendtgørelsen efter

	gælder for lavbundsprojekter, også bør gælde andre projekttyper som fosfor- og kvælstofvådområder samt restaurering af ådale.	naturbeskyttelsesloven. Vejledningen beskriver derfor alene den gældende retstilstand for lavbundsprojekter. Det fremgår af vejledningen, at der for visse naturtyper, som dannes efter etablering af et lavbundsprojekt, gælder en undtagelse fra naturbeskyttelseslovens § 3 for tilstandsændringer som følge af ammoniakdeposition fra husdyrbrug. Undtagelsen følger af § 4 i naturtypebekendtgørelsen. Reglerne om denne undtagelse er fastsat i naturbeskyttelseslovgivningen og ligger dermed uden for rammerne af bekendtgørelsen om tilskud til vådområder og lavbundsprojekter. På den baggrund vurderer SGAV ikke, at det er muligt at udvide undtagelsen til andre projekttyper inden for denne bekendtgørelse.
13.	Lemvig Kommune	
13-1.	Grundbetaling og direktivimplementering (vejledning afsnit 6.4): Lemvig Kommune henviser til, at det i vejledningen er anført, at grundbetaling til tidligere landbrugsarealer forudsætter, at projektet er direktivimplementerende (vandramme-, habitat- eller fuglebeskyttelsesdirektivet). Kommunen har igangsat en forundersøgelse af et kvælstofvådområde ved Dybe Å (j.nr. 25-0077908) i et opland, som efter genbesøget af Vandområdeplan 2021-2027 ikke længere har kvælstofindsatsbehov. Tilsagn til forundersøgelsen er meddelt før genbesøget, hvor området indgik i en kystvandgruppe med Nisum Fjord og Ringkøbing Fjord. Begrebet kystvandgrupper fremgår ikke længere af den gældende plan. Kommunen rejser to spørgsmål: Om det vil være muligt at opnå tilsagn til etablering af kvælstofvådområdet efter den nye bekendtgørelse, hvis forundersøgelsen viser, at projektet kan gennemføres. Om et eventuelt etableringsprojekt i givet fald vil blive anset som direktivimplementerende i forhold til vandrammedirektivet og dermed berettigede til grundbetaling på projektarealerne.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at det er indsatsbehovet på tidspunktet for etableringstilsagnet, der er relevant for om et projekt vurderes at være vandrammedirektivimplementerende. Derfor kan et lavbundsprojekt, som lå i et delopland med indsatsbehov i forundersøgelsen godt risikere ikke at kunne få grundbetaling, hvis der ikke er et indsatsbehov, når der søges om etableringstilsagn. Et kvælstofvådområdeprojekt vil heller ikke kunne få etableringstilsagn, hvis der ikke er et kvælstofindsatsbehov. Bemærkningen tages derfor til efterretning, men giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen.

	Kommunen anfører, at hvis svaret er nej, foreligger der en problemstilling, som bør håndteres, da projektet ellers risikerer at bortfalde trods lokal opbakning. Det bemærkes endvidere, at der ikke er mulighed for at gennemføre et lavbundsprojekt i området, og at der ikke findes relevante fuglebeskyttelses- eller habitatområder.	
14.	Finans Danmark	
14.1.	Generelle bemærkninger: Finans Danmark støtter formålet med VLP-bekendtgørelsen om at samle og forenkle ordningerne for klima-lavbunds-, kvælstofvådområde- samt vand- og klimaprojekter og skabe en mere overskuelig og fleksibel adgang til tilskud. Organisationen har dog en række bemærkninger til indholdet.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningerne.
14.2.	Panthaverinddragelse: Implementering af regler om panthaverinddragelse Finans Danmark fremhæver, at det af CAP-lovens bemærkninger fremgår, at der i bekendtgørelser om udtagningsprojekter skal indsættes regler om pant-haverinddragelse. Dette omfatter orientering af panthavere inden ansøgning om tilskud samt dokumentation for eventuelle aftaler mellem lodsejer og panthavere ved udbetaling af tilskud. Organisationen understreger, at disse regler bør implementeres hurtigst muligt i bekendtgørelsen, da udtagning af arealer kan påvirke værdien af pantsikkerheden og dermed penge- og realkreditinstitutters udlån. Det anføres, at reglerne kan indføres uden væsentlige administrative byrder.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV opfordrer til, at lodsejere har fokus på orientering af panthavere i relevant omfang. Dette fremgår af skabelonen til projektaftalen som beskrevet i vejledningen afsnit 6.2.4.
14.3.	Udvidelse af forpligtelser i servitutter: Finans Danmark bemærker, at de foreslåede udvidelser af servitutforpligtelserne indebærer yderligere rettighedsbegrænsninger. Det gælder bl.a. begrænsningen vedrørende etablering af vedvarende energianlæg, herunder kravet om færdigetablering senest i 2032, samt en bestemmelse om, at lodsejer kan forpligtes til at indgå i senere større offentlige projekter på arealet. Organisationen anfører, at servitутten tinglyses uden udløbsdato, og at de udvidede forpligtelser kan have betydelige konsekvenser for både lodsejere og panthavere. Dette fremhæver efter Finans	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 14.2.

	Danmarks opfattelse behovet for klar regulering af panthaverinddragelse, så panthavere kan forholde sig til ændringer i pantets værdi, og lodsejere kan få relevant finansiel rådgivning ved indgåelse af aftaler.	
15.	Herning Kommune	
15.1.	Til vejledningen side 37 om sagsbehandling og jordfordeling: Herning Kommune finder formuleringen om, at nødvendige tilladelser bør indhentes inden jordfordelingskendelsen, uklar og potentielt uhensigtsmæssig. Kommunen peger på, at en sådan forudsætning i praksis kan låse projektets afgrænsning for tidligt, da jordfordelingen ofte har afgørende betydning for den endelige projektgrænse. Det bør derfor sikres, at projektgrænsen kan justeres efter jordfordelingskendelsen, og at sagsbehandling og frister tilrettelægges med dette for øje.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 4.6.
15.2.	Kriterier for støtteberettigelse og omkostningseffektivitet: Kommunen peger på udfordringer ved den nuværende opdeling, hvor lavbundsprojekter vurderes ud fra drivhusgasreduktion og vådområdeprojekter ud fra kvælstofreduktion. Denne tilgang vurderes at kunne hæmme helhedsorienterede projekter, som samtidig leverer både CO ₂ - og kvælstofeffekter. Der opleves et manglende incitament til at inddrage arealer, som samlet set kan forbedre miljøeffekten, men som isoleret set kan påvirke omkostningseffektiviteten inden for den enkelte projekttype negativt. Kommunen foreslår derfor, at både CO ₂ - og kvælstofeffekter indgår i vurderingen uafhængigt af projekttype.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningen, og vil overveje om betragtningen skal tages med i det videre arbejde med ordningen.
15.3.	Værdisætning af naturtiltag: Det fremhæves som positivt, at der i lavbundsprojekter kan indgå naturforbedrende tiltag. Kommunen finder det imidlertid uhensigtsmæssigt, at tilsvarende mulighed ikke gælder for vådområdeprojekter. Naturtiltag bør vægtes på tværs af ordningerne, da det både kan styrke naturindholdet og lette myndighedsbehandlingen.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 5.3, 1. afsnit.
16.	DN	
16.1.	Udmøntning af naturmidler: Danmarks Naturfredningsforening (DN) understreger, at ordningerne er centrale for realisering af Grøn Trepert, herunder målene om reduktion af	Bemærkningen giver anledning til ændringer i bekendtgørelsen og vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 5.3, 2. afsnit.

	klimagasser og næringsstoffer samt etablering af mere beskyttet natur. DN bemærker, at der med del-aftalen fra december 2025 er afsat 100 mio. kr. til natur i ordningerne, men at den samlede bekendtgørelse ikke indeholder en model for, hvordan disse midler skal udmøntes. DN finder det vigtigt, at midlerne anvendes til naturgenopretningstiltag, som kan styrke sammenhængende naturområder og bidrage til beskyttet natur.	
16.2.	Permanent natur og vedvarende energianlæg: DN ser positivt på kravet om permanent udtagning og tinglysning af servitut, så arealerne henligger som natur- eller vådområder. Foreningen finder det imidlertid problematisk, at der åbnes mulighed for opsætning af vedvarende energianlæg på projektarealerne. DN vurderer, at VE-anlæg ikke er forenelige med målet om beskyttet natur og anbefaler, at tilskudsarealerne friholdes for VE, særligt i lavbundsprojekter med stort naturpotentiale.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændring i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 10.2.
16.3.	Prioritering af arealerne: DN ønsker, at naturhensyn vægtes højere i prioriteringen af projekter. Omkostningseffektivitet måles i dag primært på kvælstof, fosfor og CO₂, men der bør i højere grad gives mulighed for at inddrage randarealer for at skabe større, sammenhængende naturområder. DN foreslår desuden, at prioritering i højere grad baseres på nærhed til eksisterende værdifuld natur, eksempelvis via biodiversitetskortets bioscore, frem for alene nærhed til Natura 2000-områder.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 5.3, 1. afsnit.
16.4.	Forrang til naturfonde og kommuner: DN peger på, at de eksisterende kompensationsmodeller vanskeliggør samlet naturforvaltning og opkøb af hele projektarealer. I tråd med Grøn Trepartsaftalen bør der etableres en model, som giver kommuner og naturfonde forrang til køb af projektarealer med særligt naturpotentiale, så større sammenhængende natur- og signaturprojekter kan realiseres.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at det falder udenfor rammerne af bekendtgørelsens formål at regulere forrang til kommuner og naturfonde i forbindelse med salg af projektarealer.
16.5.	Forpligtelse til at indgå i signaturprojekter: DN foreslår, at deklarationerne justeres, så projektarealer forpligtes til at indgå i større, sammenhængende naturprojekter eller signaturprojekter, og at	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen:

	der indskrives en ret for kommunen til samlet naturforvaltning af området.	SGAV noterer sig bemærkningen og vil tage betragtningen med i det videre arbejde med ordningen.
16.6.	Loft over græsningstryk: DN anbefaler, at der i lighed med ordningen for permanent ekstensivering indføres en øvre grænse for græsningstryk på 400 kg/ha samt forbud mod slæt i vådområde- og lavbundsprojekter. Dette vurderes at styrke naturkvaliteten og skabe bedre sammenhæng med øvrige ordninger.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV bemærker, at det ikke er hensigtsmæssigt at indføre sådanne krav i servitutbestemmelserne, da bemærkningen ikke vedrører formålet med ordningen og fastholdelsen af vådområde- og lavbundsprojekter. Plejetiltag på projektarealerne kan f.eks. efterfølgende ske via arealstøtteordningen om pleje af græs- og naturarealer.
16.7.	Arealer undtaget rydningspligt: DN kvitterer for, at projektarealerne undtages rydningspligt, da træer og buske kan bidrage positivt til biodiversiteten.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV tager bemærkningen til efterretning, og bestemmelsen fastholdes som foreslået, da den vurderes at understøtte både projektgennemførelse og naturudvikling på de omfattede arealer.
17.	DOF	
17.1.	Prioritering af natur i EU-finansierede projekter: DOF anfører, at forbedring af natur som vægtningsfaktor kun indgår for VKP-lavbundsprojekter, og opfordrer til, at naturforbedring også indgår som prioriteringskriterium for de øvrige EU-finansierede projektyper, herunder kvælstof-, fosfor- og ådalsprojekter. Projekter, der styrker kvaliteten af nedstrøms Natura 2000-områder, bør efter foreningens opfattelse prioriteres, mens projekter, der primært fungerer som "rensningsanlæg" for næringsstoffer, ikke bør placeres inden for Natura 2000-områder.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 5.3, 1. afsnit.
17.2.	Definition af "forbedring af natur": DOF anfører, at definitionen i bilag 4 alene knytter sig til nærhed til kortlagte habitatnaturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget. Foreningen finder, at dette ikke afspejler vejledningens mere dynamiske intention om at fremme kvalitet, sammenhæng og robusthed i naturområder, herunder også potentielle naturarealer. Definitionen bør derfor ændres, så den i højere grad omfatter generel	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Bemærkningen tages til efterretning, men giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen. Det bemærkes, at det i vejledningen er forklaret, hvad der menes med 'forbedring' under afsnit 4.3.2 Lavbundsprojekter; Jo bedre

	nærhed til og understøttelse af Natura 2000-områder.	projektets lokalisering understøtter fremme af naturkvalitet, sammenhæng og robusthed, desto bedre.
17.3.	Afgrænsning til udvalgte Natura 2000-områder: Det bemærkes, at kun 97 ud af 250 Natura 2000-områder kan udløse naturpoint, hvilket udelukker 153 områder. DOF finder denne forhåndsafgrænsning problematisk og unødigt restriktiv og anbefaler, at bilag 5 og henvisningerne hertil udgår, således at alle relevante Natura 2000-områder kan indgå i prioriteringen.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 11.4.
17.4.	Nationalt finansierede ordninger: For de nationalt finansierede ordninger bemærker DOF, at det i udkastet er angivet, at der "kan" indgå hensyn, der understøtter natur, miljø og klimatilpasning. DOF anbefaler, at dette ændres til "skal", så det bliver et krav, at sådanne hensyn indarbejdes ved design og tilrettelæggelse af projekterne.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændring af bekendtgørelsen eller vejledningen: Der er tale om forhold, som eventuelt kan inddrages i dispensationsansøgninger o.l. Formuleringen "kan" fastholdes derfor.
18.	Aarhus Kommune	
18.1	Generelle bemærkninger: Aarhus Kommune ser positivt på etableringen af en fælles indgang til udtagningsprojekter og understreger, at de ambitiøse mål i Den Grønne Trepert forudsætter attraktive og operationelle ordninger for både kommuner og lodsejere.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningen.
18.2	Prioritering af kvælstofprojekter: Kommunen finder det uhensigtsmæssigt, at kvælstofprojekter i hovedvandoplande med indsatsbehov kun kan opnå tilsagn, hvis der er uforbrugte midler. Der peges på, at der allerede er skabt forventning om fremdrift, afsat kommunale ressourcer og behov for hurtig igangsættelse. Den foreslåede prioritering risikerer at skabe flaskehalse og forsinke udtagningsindsatsen.	Bemærkningen giver anledning til ændring i bekendtgørelsen og vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 3.1.
18.3.	Omkostningseffektivitet og økonomiske rammer: Det anføres, at omkostningseffektiviteten i KLA-ordningen er markant lavere end i VKP-ordningen. Kommunen efterlyser en ensretning og forhøjelse af niveauet.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 7.5.
18.4.	Værditabsmodel og jordfordeling:	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen:

	Aarhus Kommune anbefaler, at værditabsmodellen og muligheden for jordfordeling kan anvendes i alle projekttyper. De nuværende begrænsninger reducerer ordningernes attraktivitet.	Se bemærkninger til pkt. 12.11.
18.5.	Kompensationsniveau: Kommunen vurderer, at satserne for engangskompensation ikke afspejler det reelle værditab i Aarhus Kommune.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkninger til pkt. 7.2.
18.6.	Erfaringer med KLA-ordningen: Den nationale KLA-ordning har tidligere været attraktiv på grund af fokus på synergier og mulighed for medfinansiering. Ordningen vurderes imidlertid ikke at have indfriet forventningerne. Den lave omkostningseffektivitet samt manglende adgang til værditabsmodel og jordfordeling fremhæves som væsentlige barrierer. Med de foreslåede justeringer vurderer kommunen, at ordningen igen kan blive attraktiv og bidrage til øget fremdrift i projekterne under Den Grønne Trepert.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningen.
19.	Dansk Skovforening	
19.1.	Generelle bemærkninger: Dansk Skovforening kvitterer for, at de tidligere ordninger er samlet i én fælles bekendtgørelse om tilskud til vådområder og lavbundsprojekter, og afgiver bemærkninger til både bekendtgørelse og vejledning.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningen.
19.2.	Tinglysning af servitut (§ 32) – forbud mod skov: Foreningen finder det u hensigtsmæssigt, at der ikke må plantes skov på projektarealer. Det anføres, at vådområder og lavbundsprojekter i et vist omfang kan kombineres med skov på en måde, der øger klimaeffekten. Der henvises til et nyere studie fra Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, som viser, at en mere præcis regulering af vandspejlet kan give bedre klimaeffekt og samtidig muliggøre trævækst. Skovindslag kan desuden bidrage til større naturvariation, og flere lods ejere betragter skov på lavbundsarealer som en attraktiv naturtype.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelse eller vejledning: SGAV bemærker, at etablering af skov på projektarealer efter den gældende ordning som udgangspunkt ikke indgår, da vådområde- og lavbundsprojekter er målrettet hydrologisk genopretning og varig ekstensivering af arealerne, hvor projektets klima- og kvælstofeffekt beregnes ud fra de forudsætninger. Det er samtidig relevant, at der i faglige miljøer peges på, at visse former for træopvækst under bestemte hydrologiske forhold kan bidrage positivt til både klimaeffekt og naturvariation. SGAV er opmærksom på de faglige perspektiver, herunder nyere viden om vandstandsstyring og arealanvendelse på kulstofrige lavbundslande.

		Efter gældende regler skal projektets forudsatte effekt og varighed kunne sikres inden for de fastlagte rammer, og derfor er skovrejsning ikke en del af den nuværende tilskudsmodel. SGAV vil dog tage bemærkningen med i de videre overvejelser om, hvordan fremtidige ordninger kan understøtte synergier mellem klima, natur og arealanvendelse, herunder hvis der opstår grundlag for at inddrage flere virkemidler.
19.3.	Frivillighed og kompensation: Dansk Skovforening understreger, at lodsejernes frivillige deltagelse er afgørende. De forskellige kompensationsmuligheder og projektyper vurderes at øge sandsynligheden for, at den enkelte lodsejer kan finde en løsning, der passer til bedriftens arrondering og økonomi. Det anses for vigtigt at fastholde denne fleksibilitet.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningerne.
19.4.	Rydningspligt: Foreningen støtter, at rydningspligten efter lov om drift af landbrugsjorder ikke finder anvendelse for arealer omfattet af projekterne. Det fremhæves som positivt, at rydningspligten er taget ud af udkastet, da den ellers kunne udgøre en barriere for deltagelse. Samtidig peges der på, at bortfaldet af rydningspligten kan medføre, at arealer over tid udvikler sig til skov, hvilket understøtter ønsket om at muliggøre kombinationen af skovrejsning og vådområde- og lavbundsprojekter.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: SGAV noterer sig bemærkningerne.
20.	Vejle Kommune	
20.1.	Vejle Kommune anfører, at den foreslåede centrale prioritering af projekter efter oplandskategori (særligt prioritering af C-oplande) udfordrer den lokale planlægning, som i kommunen allerede er fastlagt ud fra lodsejeropbakning, lokale indtegningsmøder og konkrete miljøbehov. Kommunen peger på, at flere igangsatte eller forbedrede projekter i oplandet til Grejs Å og Fyle Bæk risikerer at blive forsinket eller sat i bero, fordi de ligger i B-oplande, selv om der allerede er etableret dialog med lodsejere og udtagningskonsulenter. Vejle Kommune vurderer, at dette kan svække fremdriften i gennemførelsen af Grøn Trepert lokalt, fordi lange ventetider kan reducere lodsejeropbakningen og gøre det vanskeligere at fastholde projekterne.	Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer i bekendtgørelsen eller vejledningen: Se bemærkningerne til pkt. 3.1. For så vidt angår projekter i akutpakkeområder bemærker SGAV, at disse projekter behandles efter de almindelige kriterier i bekendtgørelsen. Der er således ikke fastsat en særskilt prioriteringskategori for akutpakkeområder, men ændringen af prioriteringsreglerne betyder, at projekter i områder med kvælstofindsatsbehov ikke længere afskæres af en opdeling mellem B- og C-oplande for så vidt angår ansøgninger om tilskud til forundersøgelser.

	Kommunen fremhæver desuden usikkerhed om, hvornår og hvor ofte der gives tilsagn til projekter uden for C-oplande, og frygter, at en årlig opsamlingsrunde vil skabe flaskehalse i både sagsbehandling, rådgiverkapacitet og gennemførelse af tekniske forundersøgelser. Særligt efterlyses afklaring af, hvordan projekter i akutpakkeområder behandles. Vejle Kommune spørger, om projekter i akutpakkeområdet ved Vork kan sidestilles med C-oplande, da der allerede er tildelt midler, gennemført lodsejerarbejde og igangsat flere vådområdeprojekter. Kommunen fremhæver Fyle Bæk som et konkret eksempel på et projekt med betydelig kvælstofeffekt, hvor en nedprioritering vil kunne skade både lods ejertillid og troværdigheden i den samlede omlægningsindsats.	
--	---	--

Naturskaderådet har også afgivet høringssvar, men har ingen bemærkninger.

ⁱ Høringssvarenes hovedpointer er gengivet, og høringssvarene kan læses i deres fulde længde på Høringsportalen.